

Solymosi Tamás

A szír angyal

Mundruczó Kornél *Jupiter holdja* című filmjéről

Mundruczó Kornél új filmje bátor vállalkozás annak bemutatására, hogy létezik a szerzői filmek világában mozgalmas és látványos akciófilm is az absztrakt témákon kívül. A *Jupiter holdja* kísérletet tesz arra, hogy a propagandát és a vélt és valós előítéleteket megfordítva – nagyon is aktuálpolitikai témát feldolgozva – egy grafikailag csodálatos filmben bemutassa. A film kulcsfogalmai közé tartozik a hit, a megváltás és a csoda. Ezekre épül a film, de mégis képes megtartani dinamikáját és eseménydús, ám nem melleleg provokatív történetét, ami nem szégyelli használni a keresztény szimbolika számos elemét. Egy bátor és formabontó filmmel gazdagodott a magyar repertoár, ami megosztó ugyan, de éppen ezért érdemes a közönség figyelmére.

Mundruczó Kornél már beírta a nevét a magyar filmtörténetbe az 2014-ben bemutatott *Fehér Istennel*, vagy a 2008-ban bemutatott *Delta* című filmjével, azonban az idén megjelent legújabb filmje túltesz azokon is. Sajnálatos módon ez csak a nemzetközi porondon jelent meg elsöprő sikerként, illetve a nyomtatott és online kritikák oldalain. A filmjét beválogatták a Cannes-i Nemzetközi Filmfesztivál hivatalos versenyprogramjába, ahol fődíjért versenyzett, olyan produkciókkal, mint a *The Square* (rendező: Ruben Östlund), ami el is vitte az Arany Pálmát, vagy a zsűri nagydíját elnyert *120 battements par minute* (rendező: Robin Campillo). Többek közt ezek a filmek szorították ki a nagy esélyesnek mondott Mundruczó filmjét. Azonban a magyarországi fogadtatása a mozikban rendkívül gyengén sikerült. A film premierjének hétvégéjén, a Filmforgalmazók Egyesületének közlése szerint, mind-

össze 2252 látogató volt kíváncsi a menekültkérdéssel foglalkozó akciófilmre. Érdeemes megjegyezni, hogy az első helyen *A múmia* feldolgozás állt, amire ugyanazon a hétvégén 52.532-en mentek el. Ez az adat nagyon sok mindent elárul a magyar film jelenéről és a nézőket érdeklő témákról, annak ellenére, hogy csak közelítő értékekről beszélhetünk.

Mielőtt a film részleteibe belemennénk, érdemes a mű címén elgondolkodni. Nem kell ahhoz csillagásznak lenni, hogy tudjuk, a Jupiter egyik holdját Európának hívják. A cím értelmezése lehetőséget ad arra, hogy elvonatkoztassunk az aktuális helyzettől, így egy párhuzamos, ha úgy tetszik, egy elképzelt Európát mutat be, ami sok szállal kapcsolódik a valóságos jelenünkhöz, de mégsem az. Ezt a film több helyen is alátámasztja. A párhuzam a film témája, az Európa nevezetű hold és az európai kontinens. Az Európa kifejezés magában hordoz egyfajta konnotációt, ami a társadalmi, kulturális és történelmi egységet erősíti a kontinensen élők körében. Mivel a Jupiter holdjáról van szó, ezért meg kell gondolni, hogy rólunk szól-e, vagy egy távoli bolygó még távolibb holdjának a története-e.

Mundruczó Kornél filmje az aktuális menekülthelyzetet egy teljesen új nézőpontból és új megfogalmazással közvetíti a nézői felé. A film nyitójeleneteiben menekültcsoportot látunk, főszerepben egy szír fiúval, Aryannal (Jéger Zsombor), aki az apjával és több társával együtt illegálisan próbál belépni Magyarország területére. Azonban rajtuk ütnek, és kénytelenek menekülni az életükért. Aryan nem jut messzire, ugyanis szembetalálja magát Lászlóval (Cserhalmi György), aki félreértve a fiú szándékát, háromszor belelő. Itt egy óriási fordulat következik. Azt várná a néző, hogy a fiú története itt véget ér, azonban egy igazi újjászületésnek lehetünk a tanúi. Ahelyett, hogy meghalna, egyfajta „szuperképességre” tesz szert, amivel levitálni tud. Ezt az újjászületést erős keresztény szimbolika is erősíti, ugyanis az újjászületés pillanata és első felemelkedése kísértetiesen hasonlít a keresztre feszített Jézus testtartásához. Ez csak az első a keresztény szimbólumok és az angyali metaforák használatában. Elég csak megemlíteni, hogy Aryan „tehetsége” gyógyításra, segítségnyújtásra is alkalmas. Illetve a megvilágításnak köszönhetően egyszer a film második felében úgy tűnhet, hogy egy glóriát is kap a feje fölé, ami a festményeken a szentek ábrázolásának jellemzője. Visszatérve a történethez, a meglőtt fiú, aki csodával határos módon túlélte az őt ért golyólövéseket, egy menekülttáborba kerül, ahol találkozik Dr. Stern Gáborral (Merab Ninidze), aki egy műhiba miatt elvesztette orvosi hitelességét és emiatt az egész élete romokban hever. Se reménye a továbblépésre, se hite, hogy megküzdjön ezzel. Így találkozik a hitetlen orvos magával az angyallal, a szír menekülttel, aki megmutatta

neki, hogy igenis léteznek még csodák. Így kezdődik kettejük története, kettejük menekülése. Az üldözésem filmek hagyományát követve egy pillanatra sem áll le a cselekmény, csupán akkor szakad meg, amikor Aryan csodás képességének a szemtanúivá válunk mi is. Ezzel két egymástól eltérő világot mutat be a rendező. Az emberek világát, ahol a menekült a gonosz, és a terrorizmus fenyeget, és ahol a szereplőknek az életükért kell küzdeniük, illetve egy magasabb létsíkot, ahol a csodák léteznek, és ugyanaz a menekült, akitől korábban félték, angyali teremtméssé válik. A két szereplő menekülése átível Budapesten, ahol meg kell küzdeniük a hitükkel, a terrorizmussal és azzal, hogy a nap végén lelkiismeret-furdalás nélkül a tükörbe tudjanak nézni. A film zárójelenetei megidézik az indonéziai *The Raid* hangulatát, amikor a hotel földszintjétől kezdve kell végigharcolnia magát a szereplőknek elkerülhetetlen vesztükig.

Mundruczó Kornél a társadalmi normák határait feszegeti ezzel a filmmel. Olyan témákat és kérdéseket vet fel, melyekkel a közönség megosztása és ezáltal a gondolkodásra ösztönzés a célja. Filmjében több nézőpontot mutat be, több-kevesebb sikerrel. Minden szereplője egyedi nézőpontot képvisel, így mindenki megtalálja azt a szereplőt, akivel azonosulni képes, de ezáltal figyelmes lesz a többi szereplő gondolataira is, és így átgondolhatja, hogy mégsem csak fekete-fehér minden – mint ahogy ezt említi is a rendező egy interjújában. A film által felsorakoztatott társadalmi felvetések, mivel egyszerre akar túl sokat meríteni a rendező, nem találnak válasza. Azonban felmerül a kérdés, hogy kellenek-e a válaszok, egyáltalán léteznek-e megfelelő és mindenki számára kielégítő válaszok. Mundruczó filmje egy párhuzamos világot is bemutat, ahol léteznek még csodák, és ezek a csodák a legváratlanabb forrásból is származhatnak, az ember feladata csupán annyi, hogy elfogadja, és saját megváltását fedezze fel benne, ahogy Dr. Stern is megtette a fiúval való együttműködése során. A társadalmi feszültségek

legerősebb megjelenése az elképzelt Budapesten történt terrortámadás volt. Érdekessége, hogy a menekült fiú halvány reménysugár tud lenni az áldozatok hozzátartozóinak, akik angyalként tekintenek rá. A rendező sokat akart, ebből sokat is sikerül a nézőnek kapnia, de mindezt eldolgozatlanul, túlságosan is kuszán sikerült átadnia. Azonban Rév Marcell operatőr tehetsége itt is megmutatkozott. Kiválóan teljesítette Mundruczó elképzeléseit, illetve egy annyira látványos és újszerű képi világot mutatott be, hogy a nézőnek eláll a lélegzete. Elég csak azokra a jelenetekre gondolni, mikor szó szerint felborul a világ rendje Aryan körül, mikor Budapestet látjuk felülről, az ismerős város mégis képes egy másik arcát mutatni. A szír fiú felemelkedései bravúrosan jelennek meg a vásznon, és ami még inkább becsülendő – és érthető is, mivel a film költségvetése elég alacsony volt –, nem használt CGI felvételeket, hanem megmaradt a klasszikus kamera előtti trükkök használatánál, ami még inkább erősítette a film valóságérzetét.

Az alkotás formszervező alapelveinek megadásánál gondokba ütközhetünk. A legkézenfekvőbb állítás az lenne, hogy a menekült téma az, ami meghatározza a filmet. Részben igazunk is lenne, azonban nem ez a motívum jelenik meg a legerősebben (a film egészét tekintve). Véleményem szerint sokkal fontosabb megvizsgálni, hogy mit képviselnek a felsorakoztatott szereplők. Annyi bizonyos, hogy mindegyikük küzd a saját életével, és keresi hitének forrását és a megváltást, és ehhez asszisztál a menekült szír angyal. A film három szintjén: a képben, a montázsban és az elbeszélésben is meghatározó szerepet játszik az előbb említett motívum, de mégis a film képi világa az, ami kiemeli a transzcendens szférát. A teljesség igénye nélkül, elég csak a fiú repüléseire gondolni, mikor maga a kép is fejjel lefelé kerül, vagy akár a beállításokra és a fények helyzetére, ami kiemeli Aryan nem földi mivoltát. A montázs ebből a szempontból kicsit unalmas. Az biztos, hogy hozza az elvárt akciófilmes gyorsvágásokat és jelenetszervezéseket (akár az autós üldözés, vagy a végső leszámolás a hotelban). Érdekes aspektusa az elbeszélésnek, hogy a néző és Aryan együtt ismeri meg a főszereplő fiú csodálatos erejét. Akár egyfajta eredettörténetként is fel lehetne fogni ezt a filmet, a mostanában úgyis divatos szuperhősös filmek tömkelegében. Az elején a fiú teljesen véletlenül, kontroll nélkül használja erejét, aztán Stern doktor ráhatására használja gyógyításra és megfélemlítésre, de ahogy fejlődik a jelleme, egyre inkább saját maga veszi irányítás alá életét, és ezáltal erejét is.

Ez a film mindenféleképpen figyelemreméltó alkotás. Nemcsak a feldolgozott téma miatt, hanem a megvalósítás miatt is. Nem szabad elfelejteni, hogy nemzetközi porondon nagyon sikeres lett, itthon pedig gyengén szerepelt. Ami nem véletlen. Ez egy rétegfilm, akciódússága ellenére megtartotta egyediségét, amin a menekültkérdést boncolgató narratíva sem enyhít. Épp ezért mondanám, hogy a film nem való mindenkinek. Annak tudom ajánlani, aki képes az előítéletek és a propaganda hálója mögül kibújni, és egy más nézőpontból kíváncsi egy történetre, aminek a főszereplője egy szír fiú. A film sok témát boncolgat, ami érdekessé teszi, de sajnos kérdéseinkre nem kapunk választ, mégis vigasztalódhatunk a kiváló operatőri munkával és a csodálatos látványvilággal, ami által Budapestet új szemszögből ismerhetjük meg. Mundruczó Kornél nem hazudtolta meg magát és újra remekművet mutatott be a közönségnek. Kíváncsian várjuk, hogy ezek után mi lesz a következő alkotása.